

Мосякова І. Ю., кандидат педагогічних наук, докторант кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВИХОВАНЦІВ (УЧНІВ), СЛУХАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Інвестиції в освіту, зокрема, у позашкільну, сприяють підвищенню загального блага, стабілізації відносин в інституті сім'ї, територіальних громадах. Позашкільна освіта сьогодні стає більш важливою, оскільки за її допомогою можна усунути різні соціально-економічні проблеми. Вкажімо на те, що діти і підлітки сьогодні зустрічають виклики невизначеного майбутнього. І у такому випадку позашкільна освітня діяльність є визначальною для їх підготовки до ролі дорослих активних громадян. Як вказує Т.Данжеліс, у суспільстві панує думка про те, що позашкільний час молоді слід заповнювати корисними вправами: «Усі хочуть, щоб підлітки були на вулиці та навчилися нових навичок після школи... Низькі успіхи в школі та безліч досліджень, що показують, що ризикована поведінка підлітків найчастіше трапляється між 15 і 18 годинами, визначають політиків, зосереджених на "найкращих" способах заповнення молоддю позашкільних годин» [2, с. 60].

Для того, щоб вивільнити свій потенціал для створення благ у суспільстві, сучасній молоді слід розвивати «не-академічні навички», які прийнято назвати трансверсальними компетенціями. Сформовані трансверсальні компетенції мають вирішити багато труднощів як на інтерперсональному, так і на соціальному рівні. Ці компетенції включають навички спілкування, критичне мислення, вміння співпрацювати, комунікабельність, толерантність, креативність, винахідливість, навички саморегуляції і самоуправління тощо.

Зважаючи на цю думку, вкажімо на те, що дискусії навколо таких тем точаться ще з кінця минулого століття. Так, Л. Горбунова вказує: «Походження дискусії про компетенції можна відслідити до 1996 року..., коли Рада Європи визначила активне громадянство як здатність критично мислити, приймати на себе відповідальність, брати участь у прийнятті групових рішень, вирішувати конфлікти ненасильницьким чином і брати участь в управлінні і вдосконаленні демократичних інститутів. Таким чином, компетенції були уведено в риторику офіційних документів для того, щоб охопити найважливіші соціальні аспекти життя громадян Європи» [1, с. 100].

Відзначимо, що для такої роботи необхідно залучити, як ефективний засіб, новітнє дидактичне забезпечення. Але де можна знайти навчальну літературу, яка буде дійсно гарною і цікавою для проведення вільного часу? Т.Данжеліс вказує на те, що різноманітні позашкільні заклади сприяють більш продуктивному проведенню вільного часу, але при цьому і досі ні політичні діячі, ні вчені не мають єдиної думки стосовно придатних програм для позашкільля. Вчена доводить, що ці дискусії ведуться, починаючи від вибору

спрямування таких програм. І якщо політики обирають програми, які академічно спрямовані, тобто такі, які можна піддати академічній оцінці та діяльності, яка вважається збагачувальною і легко вимірюваною, серед яких – мистецтво, музика, спорт. Соціальні психологи і педагоги, які працюють із молоддю, за її думкою, підтримають цілісність дитини: «З іншого боку, – зазначає вчена, – психологи та соціальні вчені застосовують підхід для розвитку: для них важлива вся дитина, і вони сподіваються, що якщо громади систематично застосовуватимуть цілісні моделі розвитку молоді, це призведе до академічних переваг» [2, с. 60]. Підтримуючи останню думку, ми вважаємо, що на сьогодні, орієнтуючись на ключові навички для XXI століття [3], тобто ті навички, які потрібні для життя і для подальшої роботи у дорослому віці, то слід обирати другий напрям у роботі над створенням навчальних програм і відповідної навчальної літератури, і це потребує вагомих досліджень і іншого структурування навчальних посібників і підручників для позашкілля.

Досліджуючи питання наявності навчальної літератури для формування трансверсальних компетенцій, вкажімо на те, що така література наявна, але дуже обмежена для використання у позашкільних закладах освіти. Відмітимо, що на сьогодні існують авторські програми, за якими заклади освіти можуть працювати над розвитком тих або інших компетенцій, але україномовних посібників замало. Саме тому, як на наш погляд, слід звернутися до світового досвіду створення таких посібників і підручників, які, як на нашу думку, слід структурувати за напрямками цих компетенцій.

Наприклад, навички саморегуляції та самоуправління можна розвивати, перейнявши американський досвід творення навчальної літератури для дітей різного віку. Наприклад, це такі джерела: «Довідник Героя» (авт. М.Лігдоу),

«Я не хочу ходити до школи!» (авт. А. Пеллаєм, Б. Тамборіні), «Так багато розумних» (авт. М. Генхарт), «Що робити, коли помилки змушують потруситися: посібник для дітей щодо прийняття недосконалості» (авт. К. Фріленд, Ж. Тонер), «Бути Я: посібник для дітей для зміцнення впевненості та самооцінки» (авт. В. Мосс), «Ніхто не ідеальний: історія для дітей про перфекціонізм» (авт. Е. Бернс) та ін.

Ми вважаємо, що такі навчальні посібники мають стати одним із засобів для формування трансверсальних компетенцій у роботі із вихованцями в умовах позашкільних закладів освіти, а отже, подальшої роботи потребує згуртування авторів для створення такої літератури із врахуванням українського контексту.

Література:

1. Горбунова Л. Ключові компетенції у транснаціональному освітньому просторі: визначення та імплементація. Філософія освіти. Philosophy of Education. 2016. № 2 (19). С.97-117.

2. DeAngelis T. What makes a good afterschool program? American Psychological Association. March 2001, Vol 32, No. 3. P. 60. Access mode: <https://www.apa.org/monitor/mar01/afterschool>

3. Pellegrino J.W., Hilton M.L.(ed.) Education for Life and Work: Developing Transferable Knowledge and Skills in the 21st Century. Washington, 2012. 204 p.